

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; veča pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. posom.

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	8 for. 20 kr.
„ pol leta	3 „ 30 „
„ četert leta	1 „ 70 „
„ mesec	— „ 10 „
Po pošti:	
Za celo leto	7 for. 50 kr.
„ pol leta	3 „ 80 „
„ četert leta	2 „ — „
„ mesec	— „ 70 „

St. 17.

V Celovcu v sredo 28. februarja 1866.

Tečaj II.

Narodne ali zgodovinske skupine?

II.

Kam nesloga in razdor pelje, kažejo nam dogodbe na Hervaškem. Ves slovenski svet je svoje zaupanje stavil na deželni zbor v Zagrebu, — po neslogi pa je splavalo vse naše upanje po Dravi in Savi. Po neslogi terpijo Hrvatje sami in z njimi vred vsi avstrijski Slovani.

Kaj dobro nam de, da med nami Slovenci ni nobene nesloge in razdora, vsi poslanci govorijo, vsi časniki pišejo in vsi domorodci delajo v enem in istem duhu: v duhu mariborskega programa! To se je spet jasno spričalo zdaj, ko je „Slovenec“ stavil vprašanje: „Narodne ali zgodovinske skupine?“ Tudi le en glas ne se ni potegnil za narodne skupine! Čakali smo cele tri tedne, pa tudi ne ena živa duša se ni oglasila za drugo kakor za zgodovinsko, to je notranje-avstrijsko skupino. Se ve da v vseh malenkostih in posebnostih nismo vsi ene in iste misli, kar je bilo, odkar svet stoji, in bode, dokler bode sveta, — pa v poglavnih rečeh smo vsi enega duha in ene volje! To živo priča, da smo politično zreli in da bodemo o svojem času svoj politični program tudi znali in vedeli v življenje spraviti.

Dokazano je torej, da smo vsi Slovenci za skupino notranje-avstrijskih dežel. Posamne dežele: Koroško, Štajersko, Kranjsko in Primorsko, imele bodo svoje deželne zборе za deželne zadeve; — ali iz teh dežel se bodo pošiljali poslanci še v občni zbor, v katerem se bodo obravnavale reči in potrebe, ki vse te dežele vkupno ali vzajemno tičejo. Res da bode notranje-avstrijska skupina napravljala nekaj sitnosti in napost ali težav, ker bodo v njej zborovali Nemci, Slovenci in Talijani; — pa moder in spreviden človek ne praša in ne gleda, kaj je boljše, timveč kaj je mogoče? Dežele rezati in tergati po narodnih mejah, to so morebiti

sladke misli in ideje, pa zdaj samo prazne muhe in sanjarije: Narodne skupine so nemogoče!

Narodnim skupinam bode nasprotovala in mora nasprotovati visoka vlada, ker to načelo terga, slabi in ruši celo cesarevino. Nasprotovali bodo Nemci, ki se terdno držijo zdanjih mej posamnih dežel; — nasprotovali bodo Madjarji, ki gorijo za celoto vseh dežel ogerske krone; — nasprotovali bodo Slovani, ki na Češkem tirjajo celoto vseh dežel Svetovacslovske krone, na Poljskem pa celoto poljske in gališke dežele; — nasprotovali bodo Slovenci sami, ki so tudi vsi zaljubljeni v svojo koroško, štajersko, primorsko deželo; — nasprotovala bode cela Evropa, ker po tem pravilu ne ostane skorej nobena država več cela, timveč treba je napraviti vse nove države po novih narodnih mejah. Pa pri vsem tem, akoravno predeneš meje vseh držav in prekucneš vse dežele, vendar ne boš napravil in skoval še ene države ne, v kateri bi prebival le en sam narod in bi se govoril le en sam jezik: Narodne skupine so nemogoče. —

K sreči jih pa tudi ni neobhodno potreba, da se izpelje narodna ravnopravnost. Poglejmo v Svajco, kjer živijo med seboj mirno in srečno trije različni narodi: Nemci, Francozi in Talijani; ti vsi živijo tako mirno in tako srečno, da Nemcem ne hodi na misel, da bi se pridružili veliki Nemčiji, ali Francozom, da bi se udeleževali francoske slave, ali Talijanom, da bi pomagali kovati „Italijo združeno“, da, še celo grozili so švajcarski Talijani svojim bratom, ki so nekaj kvasili tudi o njih, naj si te muhe iz glave zbijejo in jih v Tesinu pri pokoju pusté. Da ljudje mirno in srečno žive, ni neobhodno treba narodnih skupin, treba je le pravičnosti pri vladi in pri ljudeh!

Pravična vlada bode mož — beseda in dala bode narodom, kar jim je obljubila:

narodna ravnopravnost pa je oklicana za glavno podlago cele države. Kar je naša vlada dala in dovolila vsem trem narodnostim, ktere živé na Sedmograškem, kar je dala in dovolila bratom Čehom, ravno in vse to bode tudi dala in dovolila vsem trem narodnostim, ktere bivajo v notranji Avstriji.

Pa tudi narodi se bodo ohladili in zmodrili. Ako se šole tako osnujejo, da se mladi človek nauči dveh ali treh deželnih jezikov, gotovo se pomiri tudi serce, vleže jeza in sovraštvo drugih narodnosti in tujih jezikov. Dozdeva se nam, da vsa ta jeza in vse to ropotanje zoper Slovence in zoper slovenski jezik izhaja od tod, ker se jih veliko boji zgubiti svojo službo in priti ob svoj kruhek. Naj vsi uradniki, poslanci, učitelji, duhovniki, fužinarji, kratko vsa omikana gospoda danes zna vse tri deželne jezike, pri tej priči je vsa jezična pravda pri kraju!

Sto in sto let smo vsi vkup v enej istej deželi živeli, vživali veselje, prestali tudi grenke ure: mi Slovenci hočemo tudi zana-prej živeti v starodavnej zvezi, pa ne v starodavnej podložnosti ali sužnosti. Po ustavi naše nosimo vsi enaka bremena pa vživamo tudi enake pravice, — mi nismo več volje služiti ptučevaj peti! Vemo, da človeku hudo de, stopiti s svojega visokega stola, iz rok dati svojo pravico, kot ravnopravnega brata spoznati in pozdraviti onega, kterega je sto in sto let kot svojega hlapca in kot sirovega divjaka le po strani in črez ramo pogledoval, — pa sila kola lomi in človek se vsega — ako ravno ne rad in le težko — odvadi in privadi! — Ako pa nekteri deželni poslanci v tem duhu, kakor so dozdaj, naprej delajo in Slovincem podirajo vse tudi najpravičnejše in zmernejše pravice; — ako časniki ne prenehajo narod slovenski černiti in dražiti, po tem pa zgubimo vse upanje na srečne in blažene čase, — po tem pa tudi sam večni Bog ve, kako se bodo napravile deželne skupine, ali zgodovinske ali narodne? Leta 1848 so prenapeti. Nemci v „Klagen-

Besednik.

„Tičnik“,

opereta v 1 djanju, zložil Dr. Benjamin Ipavec.

(Konec.)

J. Y. Po vsem tem, kar sem do zdaj navedel, vidi se lahko, da kaže omenjeno delo lep in velik napredek na polju našega muzikalnega slovstva. „Tičnik“ si bode vedno ohranil častno mesto med umotvori slovenskih skladateljev! Naj spregovorim pri tej priliki še nekoliko besed do slovenskih pisateljev. Prepričan sem, da bi nam eden ali drugi naših skladateljev rad zložil kako kratko spevoigro, kakoršne bi se posebno priljubile in bi tudi prav primerne bile za predstave v čitalnicah. Ali podlage ni, namreč besed ali teksta. Zatorej mislim, da je prav zelo želeti, ako bi se eden ali drugi naših pisateljev lotil dela in pripravil kako podlago skladatelju. Gotovo bi se take spevoigre še veliko bolj prikupile kakor navadne glediščne igre; opomnim le spevoigrice „advokata“ (za tri moške glasove),

ktera je tako zelo dopadla v Ljubljani, v Kranju, in v Novem mestu. Sploh pa nam manjka predmetov za humoristično muziko, ktero bi bilo treba bolj gojiti. Delajte tudi na tem polju, slovenski pisatelji in skladatelji!

Vrnivši se zopet k „Tičniku“ moram tu posebno omeniti, da gre velika hvala za izvrstno izpeljavo pevovodju čitalničnemu g. Fabjanu. On je celo opereto, ktero je pisal g. Ipavec le za spremljevanje z glasovrom, z uverturo vred instrumentiral za celi orkester, kar gotovo ni bilo majhno delo in je tako gotovo zelo povzdignil njeno vrednost. Pokazal je s tem zopet, da ima velike zmožnosti, ktere naj bi le še večkrat naši reči v korist porabil! Orkester se je pod njegovim vodstvom prav dobro obnašal in k lepi izpeljavi celega čela pripomogel. Da so gospodje in gospodičine svoje naloge izvrstno rešili, omenil sem na kratko že zadržič. Gospodičini Roza Frölihova (Ljuboslava) in Ivana Podkrajšekova (Zorinka) izvrševale ste svoji nalogi s tako razumnostjo in tako primerno značaju njunih rok, da je človek popolnoma pozabil, da ima diletantnje pred seboj.

Gospodičina Roza Frölihova igrala in pela

je tako ljubeznjivo in s takim občutkom, da je gotovo marsikteri poslušalec si želel na tihem, da bi bil on v resnici srečni Zelenkovič. Posebno pa je pela romanco tako nježno in do srca segajoče, da je tudi izurjena pevka ne more nič bolje peti. Gospodičina Ivana Podkrajšekova je izpeljala nalogo zvite hišne Zorinke jako dobro in se posebno odlikovala v tercetu s Poljancem in Zelenkovičem, kakor tudi v svojej šaljivej ariji. G. Valenta, kot izurjen pevec in tudi ko skladatelj nam že dobro znan, izpeljal je kakor vselej izvrstno svojo nalogo (Poljanec) in se skazal tudi dobrega igravca; ravno tako se je potrudil tudi g. Jentel in dovršil prav dobro svojo partijo. Ključarski mojster (g. Coloreto) in njegovi pomagači storili so svojo dolžnost popolnoma in pripomogli tako k slavnemu vspehu.

Čvrsti glasovi bili so izraz kreposti in ravno pri koncu je zbor, kteri celi prizor jako oživlja in velikansko sklepa. Veselo obnašanje ključarjev in prekanjeni in v tičniku zaprti Poljanec na eni strani, na drugi pa osrečena Ljuboslava in ljubezni polni Zelenkovič, zraven njih Zorinka, veselé se sreče ljubljene svoje gospodinje, to je podoba tako polna življenja, da gre še posebna po-

furtarici" dajali nekemu rodoljubu, ki se je za Slovence potegoval, strašno hude in sirove. Tedaj stopi bistroumni in pravični Nemec Vincenc Rizzi na noge in pové tistim Nemcomom v svojem nemškem časniku te le pretehtne besede: „Könnt ihr nicht gerecht sein, so seid doch klug! Gewähret freiwillig, was ihr doch gewähren müsst. Und diess bedenket: Nur durch Gerechtigkeit gegen die Nationalitäten kann Oesterreich bestehen; auf dieser Gerechtigkeit beruht auch die Existenz Kärntens als Kronland!“ — To se pravi: „Ako ne morete biti pravični, bodite vsaj pametni! Dajte rade volje, kar vendar dovoliti morate. In to premislite: Le, ako je do svojih narodnost pravična, more Avstrija obstati; na ravno tej pravičnosti pa sloni tudi to, da Koroško tudi dalje ostane kronovina.“

Mi Slovenci od vlade pričakujemo, da nam bode pravična in vsem narodom pravice merila po ene meri; mi Slovenci od svojih sosedov pričakujemo, da nas bodo spoznali in imeli za ravnopravne sosede in brate: zatorej smo za zgodovinske, ne pa za narodne skupine! —

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (26. febr.; tajnik k. m. t. družbe; — zlata poroka). „Hurah! Živio! dualizem je zmagal, federalizem je podjan, na tleh so Slovani,“ tako kričijo in ploskajo Šmerlingovci. Pa ni jih veliko, videli in spoznali smo jih v cerkvi pri sv. Duhu, kjer so praznovali 26. febr. svoj „Verfassungsfest“. Bilo jih je javljeno dva tucata, pa sami velikaši, same glave duhovnih in cesarskih oblastnij, — meščanov in kmetov pa nisi videl nobenega, ljudstva je manjkalo, ako ne šteješ za ljudstvo stare babice, ki so slišale zvoniti in šle za tem glasom. Ako „Verfassungsfreunde“ drugod več prijatlov in več ljudi za seboj nimajo, tako so prave reve in ni jim treba „ožega zbora“ se veseliti. In še to slišimo, da še ti glavjarji niso se sami od sebe upali iti v cerkev, timveč so popred prašali na Dunaju, ali se jim dovoli. Naj pa bode kakor hoče, naj navstane res dualizem, ne zabimo zgodovine: Kar človek nareja, ne nareja za večne čase; terdno je stal Meternich, skorej v nebeškeje slavi se je svetil Bach, kakor edini pravi mož je bil v zvezde kovan Šmerling, — pa glej! kako so zibnili oni in njih delo, katero ni bilo stavljeno na pravico! Dokler bodo Madjari in Nemci na Slovane in Romane lezli in vpili: Glejte, kako da smo veliki, tako dolgo ne bode ne svobode ne sroče niti za Madjare in Nemce niti za Slovane in Romane. In slednjic se le prerado zgodi, da, kdor drugemu jamo koplje, sam v njo pade! —

hvala vsem, da so jo tako živahno izpeljali. In tako je bilo to skozi in skozi izvrstno izpeljano delo tudi ravno tako izvrstno predstavljeno. — Nadjamo se, da bomo še večkrat imeli priliko slišati to opereto, ktera se bode po večkratnem slišanju še bolj prikupila občinstvu. Ne morem si kaj, da ne bi omenil tukaj slednjic neke želje, katero sem že večkrat slišal, te namreč, da bi se spravila enkrat na oder v ljubljanskeje čitalnici ali pa morebiti v javnem gledišču Miroslav Vilharjeva „Jamska Ivanka“, domorodna igra z napevi v treh djanjih. Kakor se je pokazalo pri „Tičniku“, imamo moči dobre, tedaj mi treba po mojej misli družega, kakor — volje in nekoliko truda in stvar je gotova. Ker je omenjena igra pisana prav v domoljubnem duhu in vzeta iz domače zgodovine, bil bi vspeh gotovo dober in posebno sijajen.

Skušajmo tedaj, da vresničimo to željo! Živili vsi, ki ste nam tako veselje napravili!

Naša kmetijska družba išče si novega tajnika in mu obeta na leto 1200 gld. Med druga opravila spada tajniku tudi to, da bode hodil po deželi in pri raznih zborih in sejah s prostimi ljudmi se pogovarjal, kmete poudčeval, nove iznajdbe naznanjal, kratko z našimi slovenskimi kmeti bo imel tudi dosti opraviti. Čudno torej, da se v razpisu od njega ne tirja, da mora znati popolnoma slovenski. Tako se godi, da družba hira in nič ne opravi, akoravno je že 100 let stara: Slovenci! oglasite se za svoj denar!

26. februarja je obhajal v cerkvi sv. glave v Celovcu zlato poroko visokoč. in občno ljubljene inšpektor pri stolnem kapitelju g. Franc Hauser, 83 let star, in njegova žena Reza, 78 l. stara. Ljudi se je zbralo v cerkvi toliko, kakor da bi bil največji praznik. Najpred je bila ob 11^{1/2} sv. maša in potem poroka, katero oboje je opravljal inf. proš in stolni fajm. Jak. Rebernik. Bog daj obema že doživeti veliko let!

Iz Ruš 21. febr. D. G. (V pojasnilo.) Dragi „Slovenec“! povedal si nam v svojem listu št. 10., kako se je v naše Ruše privlekel nek mazač in zvičajno lovil podpise na zaupnico g. Feirerju in Löschniggu, da mu je pa spodletelo, ker se mu je pola še štirimi vlovljenimi podpisi odvzela. Povej pa zdaj še, kaj o tem nemškutarji pravijo. Pred nekimi dnevi je skerbna „Marburgarca“ tole laž raznesla: „Martin Griffat, Grundbesitzer in Zmolnik, nahm den bereits mit vielen Unterschriften versehenen Bogen dem Sammler ab und gab ihm dafür einen leeren“, t. j. Martin Griffat, posestnik na Cmolniku, odvzame nabiravcu polo, na kateri je že veliko podpisov stalo, in mu da mesto nje prazno. — To pa je laž, ker prvič še nismo nikdar slišali od kakega Griffata na Cmolniku, — ta neznan Griffat je zrastel čez noč v pisarnici naše „Marburgarce“; potem tudi ni res, da bi bil D. G. omenjeno polo nabiravcu odvzel; le eden izmed podpisanih, D. G., je podpisane podučil, kam pes tace moli. Tretjič ta „vielen“ so bili, pazite dobro, le štirje podpisi! Po „Marburgarci“, hvala Bogu, zvemo, da en slovensk kmet za več Nemcev velja, in ne čudimo se zdaj, da so nemškutarji po takem številjenju toliko podpisov nabrali! Prav ponosni smo, da še več veljamo, kakor 10 kr., kakor so nas nemškutarji po „Slovenčevem“ dopisu št. 13. cenili. To pa tudi še na ves glas povemo, da, če si še prederzne kak mazač v naše Ruše priti, gleda naj dobro, kam da bo pete odnesel, ker zelo so razkačeni nasi kmetje.

Iz spodnjega Štajerskega 18. feb. J. V. (Dalje in Konec.) (Odgovor deželne nega poglavarja na vprašanje dr. Razlaga zastran enakopravnosti slovenskega jezika). Glavna misel celega odgovora je ta, da je vlada že vse storila, kar tirja načelo narodne enakopravnosti, in da je res tudi slovensko ljudstvo sploh zadovoljno in si ničesar več ne želi. Vse to smo stokrat že slišali pod Bahom in Šmerlingom in beremo vsak dan v stari in novi „Preši“, v „Telegrafu“, v „Tagesposti“ in kar je sovražnih nam listov te baže. V Celju tedaj, pravi g. dež. poglavar, nista res učitelja 3. in 4. razreda zmožna slov. jezika, ali vendar ga toliko znata, (?) da zadostujeta dotičnim potrebam, ki se pa neki le v malem obsegu kažejo. In dotična prošnja celega gornjegraškega okraja, ki vse tako jasno in resnično dokazuje, nima li večje veljave, kakor uradniška sporočila tistih, ki govore le za svoj kruhek? — Sicer pa nam obeta g. dež. poglavar, da si bo vlada pri oddajanju učiteljskih služb prizadevala, pravičnim potrebam zadostovati.

Zakaj se vendar zmirom govori v takih frazah, ki se dajo sukati na vsako stran? Zakaj se naravnost ne izreče: Vlada nikomur službe ne bodala na Slovenskem, kdor ni popolnoma v govoru in pisavi zmožen slovenskega jezika?

V nižih realnih šolah v Celju in Mariboru je učni jezik nemški, in, nadaljuje g. poglavar, pri sedanjih omiki slovenskega jezika se ne more govoriti o tem, da bi se vpeljal kot učni jezik, ker bi škodo terpela omika sama in to, kar je namen poduka. — Res bi moral bob ob steno metati, ko bi dokazoval, da le tisti, kdor ne pozna našega jezika in kdor samo sodi po uradniških sporočilih, mu more očitati, da slovenski ni zmožen biti učnemu jeziku.

Kar se tiče latinskih šol in vseučilišča, prepustim v tej zadevi bolj izvedenim možem odbijati, kar g. poglavar trdi in prestopim koj na tisti del odgovora, ki zadeva enakopravnost slov. jezika v uradnih.

„Od nekdanj, gotovo pa že veliko let sem, gledalo je deželno poglavarstvo pri oddaji praznih služb v slovenskem delu dežele, da je imenovani uradnik zmožen slov. jezika, in tudi visoko državno ministerstvo se je zmirom (?) držalo tega načela.“ — Ne tajim, da so službe bile razpisane s tem pogojem, in da je moral dokazati vsak prosivec, da zna slovenski.

Pa kako lahko se je dalo to dokazati; zadostilo je, da je prosiвец kje na Slovenskem rojen bil; zadostilo je kako spričevalo, ki ga je vsak lahko dobil! Pa ravno v tem, kaj je popolno znanje jezika, je glavni razloček med našimi in vladinimi mislimi. Ja, kdor le kakih 100 ali 200 besed kterege jezika zna, od slovnice pa nima ne duha ne sluha, vendar ne more reči, da je zmožen tega jezika? Zdaj pa vprašam, koliko pa je neki takih uradnikov, ki vsaj za silo slovenski pisati znajo? Prav ničlo jih nahajamo; in če g. poglavar trdi, se ve da po uradniških sporočilih, da jih je med 120 uradniki na spodnjem Štajerskem samo 12, ki ne znajo slovenski, vsi drugi pa znajo, je to gotovo računski pomota, kakor jo tudi mi koj potem nahajamo. G. poglavar namreč pripoveduje, da je 175 občin (tedaj več ko polovica vseh občin) tirjalo, da dobiva postave v nemškem jeziku. Ker je pa na spodnjem Štajerskem 592 slov. občin, zračuni vsak lahko, da 175 še ni tretji del od 592. Ravno tako jih nimamo menda le narobe mnogo več ko 12 uradnikov, kateri bi bili zmožni slov. jezik pravilno govoriti in pisati! Mnogo pa jih je takih, ki naš lep jezik tako popačeno žlobodrajo, da le bistroumnosti naših kmetov je mogoče, to nemško-slovensko sodrgo razumeti. Da je pa pri vsem tem še veliko pomot in škode za slovenske stranke, to je dosti znano!

„Iz vsega tega se vidi, pravi g. poglavar, da res ni treba, da bi se postavil rok (termin), do kterege se morajo vsi uradniki slovenski naučiti.“ Mi pa iz vsega tega, kar vidimo in slišimo vsaki dan v naših uradnih, sodimo, da beseda „enakopravnost“ ostala bo prazna fraza za nas Slovence, dokler se ne izpolni naša že tolikrat po časnikih in po narodnih poslancih izrečena želja, dokler namreč se ne bo zapovedalo uradnim, do kterege časa da morajo povsod začeti s slovenskimi strankami slovenski uradovati.

G. poglavar ne taji, da se vsi zapisniki in odločbe nemški zapisujejo, pa res je tudi, da se zoper to še nikdo ni pritožil; še celo tirjale so mnogokrat stranke nemške odločbe, ker za te, t. j. za nemške, lože bralce in prestavljavce najdejo, kakor za slovenske. — Predrznemo se kljub vsem uradniškim sporočilom trditi, da se mnogokrat sliši od priprostega kmeta, kako bi mu vseč bili slovenski dopisi iz uradnih, kajti v vsaki hiši je gotovo eden, pa večidel jih je tudi že več, ki prav lahko slovenski brati znajo. Obhodimo pa lahko sto in sto hiš in mnogo občin na spodnjem Štajerskem, kjer se ni eden ne najde, ki bi le za silo kaj nemškega brati znal; celo malo pa jih je, ki to, kar nemški berejo, tudi razumejo. Smešno pa je in to so gotovo le uradniška sporočila prav iz trte zvila, da bi stranke mnogokrat še celo tirjale nemške odločbe; kajti

če se, kakor nam g. poglavar pravi, v vseh uradnih skoz in skoz nemški piše, kakšen vzrok bi potem stranka imela, to še posebno zahtevati in se temu braniti, kar uradnikom že tako ni volje storiti.

Sicer pa obeta g. poglavar, da se bo skrbelo za to, da se zapisniki slovenski pišejo, če to stranka zahteva. Koliko takih obljub smo že slišali in kako malo ali pa skoro nič se je dopolnilo. Ko je nastopilo sedanje ministarstvo in ko je g. Belkredi razglasil svojo okrožnico in obljubil, da je trdne volje držati se načela narodne enakopravnosti, slišali so s veseljem to obljubo vsi avstrijski narodi razun tistega, kateri se štima, da je edino zveličavni. Tudi mi Slovenci smo koj od začetka, ko je nastopil grof Belkredi, njegovo politiko, kolikor nam je bilo mogoče, podpirali. Nadjali smo se, da mu „enakopravnost narodov“ ne bo prazna beseda, pa dozdaj nas zmirom le še pitajo z obljubami, velika trihina: birokracija, pa nam zdaj ko prej srka najzlahnejši sok iz naših žil in potem sporočuje, da je ves narod slovenski v najblažestvenejšem stanu in s vsem, posebno pa s birokratičnimi napravami jako zadovoljen.

Ministerstvo Belkredi-Majláth ima mnogo in mogočnih sovražnikov. Naj ne odbija od sebe še tistih narodov, ki so dozdaj zvesto stali na njegovi strani. Naj vendar vresniči in djansko vpelje svoje lepe obljube, in naj se ne derži enostranskih uradniških sporočil, ampak gleda naj le na to, kar govore v imenu slovenskega naroda naši slovenski časniki, naši domoljubni poslanci.

Kaj pa nam je zdaj storiti? Kar se je že mnogokrat svetovalo: uradnim slovenski pisati pa od njih trjati, naj se slovenski pišejo zapisniki in naj se oklici, odločbe itd. oddajajo slov. strankam le v domačem jeziku!

V Ljubljani 24. februarja. (Še nekaj o Kromerjevem govoru in naši duhovščini; — naš knezovladika.) Kakor je že znano, napadel je g. Kromer pri debati zarad dr. Bleiweisovega predloga tudi našo domoljubno duhovščino. Danes ko imamo stenografični zapisnik pred seboj, hočemo še enkrat omeniti, kako in kaj. Kromer očita našej duhovščini, kakor da bi ona nasprotovala omiki ljudstva, da bi bila ona sovražna luči in prosveti ter da od nje izvira sovraštvo do nemščine, in govori na dalje od nesrečnega prepiranja za rad jezika. — Naravnost moramo tu izreči, da se čudom čudimo, da na take napade naša duhovščina ni krepkejši odgovorila; kajti „Zgodnja Danica“ govori proti svoji navadi kaj pohlevno in skorej da ne zagovarja Kromerja. Pravi namreč, da g. Kromer tega gotovo ni tako hudo mislil. Pričakovali smo ves drugačen, krepek odgovor! Morebiti je kaka „ordre à la Stepišnik“ temu pohlevnemu vedenju vzrok?!

To pač vemo, kako da je naš viši duhovni pastir prijazen narodnim prizadevam in da rajši obiskuje nemške koncerte kakor slovenske besede, itd. Da tedaj Kromerjeve besede njemu niso kaj preveč hudo dele, to je jasno; ali čast celega duhovstva zahteva, da se taki napadi energično odvrtajo. Da se pa tudi narodu nasprotna nemškutar-ska stranka na misljenje našega vladike opira in da je ravno to misljenje njegovo morebiti dalo Kromerju še večji pogum, kažejo nam besede Auerspergove, ktere je govoril v ravno tistej seji. Ko namreč pravi Auersperg, da ni dovolj slovenskih učnih knjig, navede neki izrek našega mil. g. knezoškofa v državnem zboru, po katerem ni verjetno, da bi dovolil knezoškofijski ordinarijat vpeljavo slovenske učne knjige za krščanski nauk na viših gimnazijah in realkah. Tedaj še veronauka se ne sme človek učiti v maternem jeziku, kakor hitro je malo odrastel, in vendar je ta nauk isti, kateri sega najbolj do srca in za ktere ga je najbolj pripraven materin jezik, v katerem je govorilo dete prvo svojo molitev! Zato-

rej je pa tudi tako plitva ali celo hinavska vera pri tako imenovej „inteligenciji.“

Še neke čudne govornice naj tukaj omenimo, ktero so raztrosili hudobni ljudje po mestu. Ko so se namreč prišli posloviti narodni poslanci h knezoškofu, izrekli so obžalovanje, da njega ni bilo v tej seji, ker gotovo bi bil podpiral s tehtnim svojim glasom to pravično tirjanje. Odgovoril jim je, da mu je res jako žal, da je bil zadržan in ni mogel priti v sejo! Ko se mu je pa predstavila nasprotna stranka in obžalovala, da ga ni bilo pri tem boju, kjer bi bil gotovo on posebno lahko dokazal prenapetost narodne stranke, odgovoril je zopet, da obžaluje, da mu ni bilo mogoče priti. Tako. Zdaj pa dosti.

Iz Loke 20. febr. XYZ. (Razdelitev dežele v okrajna glavarstva.) Vladin predlog, po katerem naj bi se kranjska dežela razdelila v 12 okrajnih glavarstev, vzrokoval je pretekli mesec v deželnem zboru kaj živahne in tehtne razgovore, iz katerih narod slovenski tudi lahko spozna prijatle svoje. Res imajo tudi ti razgovori le malo manjšo važnost, kakor oni o adresi in o ravnopravnosti slovenskega jezika v nižih in srednjih šolah. Slava tedaj tudi v tem oziru našim narodnim poslancem, ki so se z izvrstnim govornikom dr. Costom združili in birokratične namere poderli! Dasi ravno ni obveljal Costov predlog naj bi se kolikor mogoče še manj ko 12 okrajnih glavarstev ustanovilo, naredile pa velike županije (okrajna zastopstva), kakor jih že imajo na Českem in Moravskem, kar bi veliko manj stroškov prizadajalo: smemo vendar veseli biti, da birokrati niso mogli zmagati s svojim predlogom, da bi se dežela razdelila v 24 okrajev.

Po tem takem se bo menda kranjska dežela po prenapetosti sodnijskih in finančnih oblastij razdelila v 12 okrajnih glavarstev. Predno pa se bo to zgodilo, bo treba še marsikaj premisliti in preudariti pri dežel-nem odboru in pri ministerstvu, ako se bo hotlo pravičnim željam posameznih občin vstreči. Marsiktera občina želi pod drugo okrajno glavarstvo spadati, kakor pa je sedaj o njej določeno. Nekatere občine so se že oglasile s peticijami pri dež. zboru. Deželni zbor je izročil vse te prošnje ministerstvu. Prepričan sem, da še marsiktera občina s to razdelitvijo ni zadovoljna in tudi biti ne more; naj se tedaj oglasi in svoje želje razodene, da ji bo pomagano! Pa tudi tisti kraji, ki so sedaj za sedež okrajnih glavarstev odločeni, niso vsi najprimerniši. Dobro bi bilo, da bi se tudi v tem oziru kaj drugači določilo. Kolikor jaz kranjsko deželo poznam, vsem za dva kraja, ki bi bila veliko bolj pripravna za okrajna glavarstva, kakor pa dva druga (kraja), ktera sta sedaj za to odločena. Loka na Gorenškem in pa Razderto na Notranjskem sta ona dva kraja. Vsak nepristransk mož mi mora priterditi, da bi večini prebivalstva ta dva kraja bolj po všeči bila, kakor pa Kranj in Postojna. Kaka pravica je to, da bi Vipavci in Senožečani tako daljo hoditi morali notri do Postojne k svoji gosposki? Dosti je, da pridejo do Razdertega, okrajšan jim bo lep košček pota. Saj Vipavec že takrat dosti hodi in terpi, kadar nam česenj in grozdja donaša, kaj bi ga še tolikrat v Postojno terpinčili? Postojna more tolikanj manj svojo pravico na sedež okrajnega glavarstva zagovarjati, ker se proti izhodu in severju koj logaško glavarstvo začne. To, kar je na kraju, ne more središče biti! Le po tem bi bila Postojna bolj v sredi, če bi se logaško glavarstvo odstranilo. To storiti pa nikakor ne kaže, že zavolj Idrice ne. Kako grozna daljava bi bila potlej za Idričane do okrajnega glavarstva v Postojno! Postojnsko glavarstvo bi bilo potem tudi v primeri z drugim jako preveliko, ker bi zelo vso Notranjsko obsegalo. Kaj napeno bi bilo tudi, če bi logaško glavarstvo v Planino postavili, kakor Planinci zahtevajo. Logaško okrajno glavarstvo že mora ostati. Logatec

je lepo središče za sedanji idriski, planinski, loški in deloma verhniški okraj. Na Notranjskem naj bote tedaj dve okrajni glavarstvi, v Logatecu in na Razdertem, ker je ta kraj bolj za to pripraven, kakor pa Postojna.

Tudi na Gorenškem bi se dala primerniša razdelitev napraviti. Sedaj so določene za sedeže okrajnih glavarstev mesta Radolice, Kranj in Kamnik. Če pogledamo na zemljovid, vidimo, da so vsa ta mesta bolj na vzhodno — severni strani Gorenškega. Na zahodnje — južni strani pa ni noben kraj za sedež okrajnega glavarstva odločen! Prebivalci teh krajev bi tedaj morali vsi v Kranj po uradnih opravilih hoditi. Kolika daljava iz Oslice, Lučin in Sorice v Kranj! Kako pa bi se temu lahko pomagalo, če bi bilo namestu v Kranju okrajno glavarstvo v Loki! Saj Gorenci, ki so nad Kranjem, nimajo deleč v Radolice, tistim pa, ki so od Kranja proti vshodu, je Kamnik bližnji so sed. Nobeden izmed teh ne bo imel tretji del tako deleč do svoje gosposke, kakor pa bi imelo veliko prebivalcev sedanjega loškega okraja do okrajnega glavarstva v Kranj.

Če bi se sedež okrajnega glavarstva v Loko postavil, kako bi se tudi vstreglo nekterim soseskam, ki so sedaj v ljubljanskem okraju, pa so komaj eno uro od Loke oddaljene. Veliki soseski, namreč Soro in Drago, hočejo sedaj pod kranjsko okrajno glavarstvo spraviti. Slišimo pa, da se te soseski tega branite. Če tudi neradi vendar rajši ostanete pod ljubljansko gosposko, kakor da bi se kranjskemu okrajnemu glavarstvu pridružile. Res je sicer, da bi imele v Kranj nekoliko bliže ko v Ljubljano, toda v Kranj ju nobena opravila ne ženó. Kako vesele pa bi bile, če bi v Loki okrajno glavarstvo imele. Semkaj imate tako blizo in jih tudi druge opravila vedno sem vabijo.

Naj tedaj deželni odbor in ministerstvo na take tehtne razloge ozir imata, da bo ljudstvo z novo razdelitvijo v resnici zadovoljno. Res, da je vsem nemogoče vstreči, ali vendar naj se glas večine posluša! Ločani naj bi se pa tudi potegovali za pravice, ktere jim deli pripravna lega njih mestica!

Deželni zbori.

Štajerski. V 22. seji se je zbornica večidelj posvetovala o novi srenjski postavi za mesto Gradec. Ker to ni nič kaj važnega za nas, povemo koj na kratko, da je bila vsa postava odobrena po načertu, ki ga je mestni odbor izdelal, izvzemši samo dva paragrafa, ki se tičeta nekterih oseb n. pr. vojakov v službi, duhovnikov, c. kr. uradnikov in županovih sorodnikov (vojakom se je volitna pravica odrekla, drugim pa poterdila) in meščanske pravice, kako in kdaj se zgubi, — ta pa je bil pa z večino glasov zaveržen. — V 33. je bil najprej na versti predlog zastran zemljiščne odevze in uredbe. Sklenilo se je, naj se dež. odbor z vlado dogovori, da ona v prihodnji seji dotični načert zboru predloži in da naj se doba določi, do kdaj se imajo take obravnave naznaniti. Dr. Razlag je tu še pristavil željo, naj se tudi že naznanjenim obravnavam nepreložni roki določijo. Ker ni nihče ugovarjal, bili so sprejeti vsi predlogi. Potem pa je bilo še posvetovanje o stavbinem redu, ki ga je zbornica večidelj po odborovem nasvetu poterdila. Tu so nekteri posebno povdarjali, da naj bi se obertnijski red (postava) skorej predrugečil, ker časi so se spremenili in nastale so ž njimi tudi druge potrebe.

Hervasški. Deputacija, ki je nesla adresu na cesarski dvor v Budim, bila je 22. t. m. pri zaslšbi. Dr. Šuhaj je hervasški ogovoril cesarja, omenil pomenljivi septemberski patent in da so Hervatje pripravljene pogoditi se s cesarevino in obnoviti zvezo z Ogrji, ter je naposled še prošnjo izrekel, naj se vsaj v načelu dovoli jugoslovansko vsuči-

ličje. Na to je odgovarjal cesar nemški ter zlasti povdaril, naj se prej ko mogoče porazumljenje z Ogrji zgodi, ob enem pa tudi zagotovil Hervate in njihov zbor svoje cesarske milosti. Toliko o tem. Nemški listi znane baže so jo pa zdaj že zagrozili po svetu, da je dualizem gotov, federalizem pa podjan, cesar pa vendar še ne verjamemo, zlasti ker še nista preklicana sept. razglas in oktoberska diploma. Dokler pa še ta dva imamo, ni nam še vse upanje po vodi splavalo, če tudi res ne gre vse tako, kakor bi radi imeli. Pa tudi Belcredi še ni odstopil ali se sploh predrugačil, da bi imel zdaj za černo to, kar mu je bilo prej belo! —

Zbor pa se je nadalje posvetoval o volitnem redu ter sklenil, da si voli znanprej zbor sam pervosednika; da se zunanjim zastopnikom daje na dan po 3 gld, tistim pa, ki v Zagrebu bivajo, nič; da naj se §. 11, ki se tiče turpoljskih plemenitašev, izpusti; da ima vsak sin trojedine kraljevine, ki je 24. leto dopolnil, ki vsaj brati in pisati zna, ki ni bil nikdar obsojen in tudi zdaj ni zavolj kake pregrehe ali prestopka v preiskovanju in premoženju njegovo tudi ne v obravnavi, — od plemenitašev (t. j. knezov, grofov, baronov) pa tisti, ki so 30 let stari, neomadeževani, ki imajo tako posestvo, ki je nekaj imelo pravico sodnosti in stanovitno bivališče v trojednici — vsi taki imajo pravico voliti in voljeni biti; zavergel pa se je §. 1, po katerem bi bilo 7 županij volilo 40, granica pa 20 poslancev.

Ogerski je 24. t. m. dogotovil adresu in izvolil 30 poslancev, ki jo bodo kralju izročili. Obveljal pa je Deákov načert brez bistvenih popravkov in ima tedaj vse tiste zahteve, ki smo jih že omenili. Da so Madjarji kaj veseli, si lahko mislimo, a gledati nam je zdaj le na to, kako jo bodo v skupnih zadevah zasakali. To je zanje pravi poskusni kamen! Priložnost so že sicer zdaj imeli kaj lepo, pokazati svojo velikodušnost in „enakopravnost“ do nemadjarjskih narodov, pa razun tega popravka, da se bodo pri zakonodaji na pravične zahteve družih narodov gledalo, bilo je vse drugo zastonj, n. pr. kar je priporočal zastran narodnosti bivši general Stratimirović, ki se je tudi v besedi pravega junaka skazal, ali Svetozar Miletić. Toda o tem povemo prihodnjič kaj več, ker zdaj prostora zmanjkuje, želé le to, naj bi bili Madjarji zmerni in pametni, da je kam ne zabredejo, dokler še prepozno ni!

Moravski. Gledé ravnopravnosti jezika na Moravskem ste predložile obe stranki, slovenska in nemška, deželnem zboru svoje predloge. V ljudskih šolah, predlagajo Nemci in Slovani, mora se podučevati v enem samem jeziku in sicer v tem, kterega večina šolarjev tiste šole govori. Manjšina se mora udati večini in le v posebnih urah se sme letá v svojem jeziku podučevati. Tudi v glavnih šolah in z njimi združenih nižih realkah mora biti jezik šolarske večine edini učbeni jezik. Tudi gledé teh ste obe stranki, nemška in slovenska, ene misli. Gledé jezika manjšine tirja slovenska stranka, naj se uči na podlagi materinščine, kakor to zapoveduje visoka ministerska naredba meseca novembra 1850. Nemška stranka pa želi, naj določijo srenje, mesta, itd., sploh ti, kateri morajo leté šole vzdrževati, ali se imá tudi jezik manjšine ali drugi deželni jezik v teh šolah učiti. Nemška in slovenska stranka tirjate, da se morajo tudi učiteljski pripravniki v materinščini podučevati, da bi potem zamogli pri poduku v ljudskih šolah bolj shajati. Bolj razločne so misli obeh strank o srednjih šolah ali gimnazijah in realkah. Nemška stranka pravi kratko: V Priboru, Kromerizu in Stražnici naj je podučni jezik v srednjih šolah samo československi, v Mikulovu, Moravskej Trebovi in v Znojmu pa samo nemški. V Brnu, Olomucu, Jiglavu in v Ogrskem Gradišču je sicer tudi nemški, pa če se oglasi tukaj

dosti slovanskih učencev, napravi naj se za nje poseben oddelek s podučnim jezikom slovanskim. V vseh srednjih šolah pa naj se daje učencem priložnost, da si zamorejo drugega deželnega jezika v besedi in v pismu popolnoma naučiti. Misel slovanske stranke o srednjih šolah pa je ta le: V Kromerizu, Priboru, v Stražnici in v Og. Gradišču morajo biti srednje šole čisto slovanske, v Mikulovu v Znojmu in v moravskej Trebovi pa čisto nemške. Gledé drugega deželnega jezika v teh šolah naj imá vsak učenec priložnost naučiti se ga popolnoma. V srednjih šolah v Brnu, Olomucu in Jiglavu naj se napravijo v nižih razredih paralelni oddelki pa tako, da se vsi učenci obeh narodnosti toliko drugega jezika naučijo, da se zamorejo v viših razredih združiti in nekatere predmete nemški, nekatere pa slovanski poslušati. Pri skušnjah, zlasti pri skušnjah zrelosti naj je vsakemu prostovoljno odgovarjati, v katerem koli izmed dveh deželnih jezikov hoče ali se bolj izurjenega čuti.

Ptuje dežele.

Dva posebno važna dogodka, ki se sta oba eni isti dan, 23. febr., zgodila, imamo tu svojim bravcem naznaniti. Dasiravno nam ne dojdeta iznenada, ker delajo veliki dogodki navadno že dolgo poprej nekako senco, vendar ju še nismo tako hitro in ob enem pričakovali. Pruski minister Bismark, ki ga čitatelji že gotovo dobro poznajo, poslal je kaj nevoljno poslance ustavi nasproti domu, še predno jim je proračun ali budget za tekoče leto predložil! Zastopniki in vlada se tedaj niso ne le porazumeli in spravili, temuž razdor je postal še večji in delež pruskega naroda je za naprej, vsaj za eno leto, absolutizem v vseh njegovih žalostnih nasledkih. Tako hvalo in plačilo dobiva narod za svojo lojalnost! Ne čaka ga zdaj tudi nič drugega, kakor brani se zoper silo ali pa — umoriti sam sebe! Za prihodnji zbor se po ustavi volijo novi poslanci. Med tem časom pa špekulira Bismark menda na slavo, ki si jo misli z vojno pridobiti, in s tem spet ljudstvo preslepiti, da bode potem bolj prijazne zastopnike izvolilo, ali pa še korak naprej stopiti in nov volilni red oktrojirati. Stori naj pa, kar hoče, po poti, ki jo je enkrat nastopil, mora naprej, da se ali sam pogrezne v brezno, ali pa da tudi še to na videz ustavo popolnoma odpravi. Lahko pa tudi pripravi taka igrača z državnim pravom kralja ob prestol! — Po vsaki ceni pa so napočili za Prusko važni in osodopolni dnevi; zlasti pa naj tudi avstrijska vlada dobro pazi, da jej Bismark kje kacih nevarnih limane ne nastavi. Po tem, kar je on do zdaj počenjal, loti se prav lahko tudi še kaj hujšega! — Druga novica je ta, da so Romani 23. t. m. svojega zdanjega kneza in vladarja s prestola pahnili, ga vjeli in zaperli, a tako hitro, da ni bilo nič boja in kerviprelitja in da je bilo ljudstvo s tem djanjem še celo prav zadovoljno! Ob enem se je tudi oklicalá začasna vlada, pri kateri so general Goleseo, obristar Karalambi in L. Catargi. Tudi zbor se je že snidel ter oklical brata zdanjega belgijskega kralja za kneza in vladarja. To je dogodek, ki zadeva tudi vse večje vlade in lahko velik ogenj in homatije napravi s tem, da spravi vshodno vprašanje na dan. Najberže pa je s tem dogodkom v ozki dotiki tudi tista novica, ki se je zadnje dni neprenehoma naznanjala, da je namreč Ruska veliko vojaščine ob gališki meji in reki Prutu postavila. Ker sta tudi kneza Ghika in Sturdza, oba dobra prijatla in priverženca Rusov, uda namestne vlade, kaže nam to, da je Ruski upliv in denar zmagal francoškega. Kousa pa je bil velik Napoleonov prijatelj, ki je sploh v vsem njega posnemal, naposled pa vendar prekanjen bil! Res pa je tudi tako vladal in s pravom tako delal, da ga je moralo ljudstvo čedalje bolj so-

vražiti. Kaj bodo pa vlade zdaj počele, ni še znano. Ker so Romani v vshodu naši sosedje, zadevajo te dogodbe tudi našo državo, ki ne bo smela rok križem držati, in samo od deleč gledati, kaj in kako se pri sosedu godi. Morebiti je pa tu tudi Bismark svojo „nevidno“ roko stegoval?!

Razne novice.

* Te dni smo imeli v celovške okolici dvakrat ogenj; saboto zvečer je pogorel v Medgorece g. Morov veliki škedenj, ponedeljek zvečer pa pri drugem mostu Hojzeljnovu pohoštvo.

* Prevzvišeni vladika Strosmajer je prejel od črnogorskega kneza red kneza Danila za „nezavisnost Cernegore“ s posebnim zahvalnim in častivnim pismom, ki mu ga je te dni prinesel knezov tajnik in pisatelj, pop Ivan Sundečić.

* Dohodki vseh evropskih železnic so za l. 1865 znašali: 2 milijardi (2 tisoči milijonov) 135.907 frankov.

* Slovenski dijaki na dunajskem vseučilišču bodo 2. marca napravili Vodniku v spomin besedo. Živili!

* Svetovavec v c. kr. državnem ministerstvu, g. Blažir, sprejel je red sl. železne krone.

* 20. t. m. so imeli kranjski domoljubi v kapelici na pokopališču sv. mašo v spomin Franceta Prešerna.

* V mariborski čitalnici se je 25. t. m. igrala glediščna igra „Raztresenca“, v celjski pa bo 4. marca šaloigra „Kteri bo?“

* Ajdovska čitalnica je imela 4. febr. krasno besedo s tombolo in plesom, ktere se je udeleževalo tudi veliko Ipvcev.

* Serov, nadepolni skladatelj ruske opere „Rogněda“, dobil je od carja Aleksandra za svoje izvrstno delo 2000 rubljev in dokler živi, 1200 rubljev penzije.

Dunajska borsa 27. februarja 1866.

5% metalike	60.90
5% nacional	63.60
1860 derž. posoj	79.30
Bankine akcije	731
Kreditne	143.10
London	101.70
Novi zlati	4.85
Srebro	101.50

Odperla listnica.

J. N. v Lj. „Glasnik“ pride; — J. L. na D. sprejeli pa odložili, — gg. D. T., B. R. na Štaj. in g. A. D. na Kranj.: ali spite? Dotične gg. v Pt., Ljub. in Gor. prosimo za stenog. zapisnike! —

O g l a s.

Visoko c. kr. ministerstvo pravdosodja podelilo mi je službo advokatska za Štajersko, Koroško in Kranjsko s prebivališčem v Kozjem. To službo nastopivši priporočujem se vsakemu, ki je primoran, svojo pravico pred sodnijo tirjati ali braniti, ki hoče pogodbe sklepati itd.

Rabiti mislim slovenski ali nemški jezik po jeziku svoje stranke, ako ona ne zahteva drugače.

Po izrečeni želji nekterih Mariborčanov, ki me častijo s svojim zaupanjem, obiskovati mislim Maribor prvotorek vsakega meseca, in tam se nahajati v hiši g. Srebre-ta, zdravnika.

V Kozjem, meseca svečana 1866.

Dr. Janko Sernecc.